

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Mgr. Romana Fremra a soudců Mgr. Jany Kajzrové a Mgr. Jana Podaného ve věci

žalobkyně: **Nárokuj s.r.o.**, IČO 09514678
sídlem Karlova 471, 698 01 Veselí nad Moravou
zastoupená advokátem JUDr. Rostislavem Puklem
sídlem Karlova 252, 698 01 Veselí nad Moravou

proti
žalované: **EC Financial Services, a.s.**, IČO 24243744
sídlem Pražská 636, 252 41 Dolní Břežany
zastoupená advokátem Mgr. Filipem Petrášem
sídlem 2. května 7134, 760 01 Zlín

o zaplacení částky 35 000 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně a žalované proti rozsudku Okresního soudu Praha-západ ze dne 15. 3. 2024, č. j. 36 C 41/2022-196

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. mění tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 16 500 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 16 500 Kč od 23. 9. 2021 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku; jinak se rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrzuje.

- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni plnou náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně ve výši 49 243 Kč, do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám zástupce žalobkyně.
- III. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni plnou náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 15 051 Kč, do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám zástupce žalobkyně.

Odůvodnění:

1. Shora citovaným rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 15. 3. 2024, č. j. 36 C 41/2022-196 (dále jen „rozsudek soudu prvního stupně“) bylo rozhodnuto, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 18 500 Kč se zákonným úrokem z prodlení 8,5 % ročně z přiznané částky za dobu od 23. 9. 2021 do zaplacení do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok I.). Ve zbylém rozsahu se žaloba zamítá (výrok II.). Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů (výrok III.).
2. Soud prvního stupně rozsudek odůvodnil tím, že dne 7. 12. 2017 uzavřela spol. JET Money s.r.o. s J[redacted] L[redacted] jako spotřebitelem smlouvu o úvěru č. [redacted] na poskytnutí úvěru 50 000 Kč, jenž měl být splacen za 13 měsíců, s úrokem 28 % a s poplatky ve výši 11 000 Kč za administrativní činnost a 9 500 Kč za hotovostní výběr splátek. Celkem měl spotřebitel splatit 84 500 Kč ve splátkách po 6 500 Kč měsíčně. Úvěrující měl k dispozici výplatní pásky spotřebitele za srpen až říjen 2017, podle kterých dosahoval čisté mzdy 21 574 Kč, 19 464 Kč a 19 496 Kč, a také čestné prohlášení, že spotřebitel přispívá babičce 3 000 Kč měsíčně na domácnost, a dále doklady o tzv. sdružených platbách za říjen, září a listopad 2017 vždy po 4 701 Kč. Úvěrující provedl analýzu zjištěných údajů a dospěl k závěru, že byl J[redacted] L[redacted] úvěruschopný, když měsíční výdaje činily 6 000 Kč, minimální 5 000 Kč, rezerva na neočekávané výdaje 1 000 Kč a tudíž měl volných 12 308 Kč a finanční analýza tedy vyšla ve prospěch poskytnutí úvěru. Spotřebitel úvěr splatil 7. 3. 2019, a i když nehradil vždy řádně a včas, splatil za 14 měsíců celý objem závazku. Žalobkyně nabyla pohledávku za žalovaným postupní smlouvou z 28. 5. 2021. Soud prvního stupně nárok posoudil podle §§ 84, 85, 86, 87 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru a § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“) a uzavřel, že J[redacted] L[redacted] jako úvěrovaný spotřebitel, jehož nástupcem je žalobkyně, a JET Money s.r.o. jako úvěrující podnikatel, jehož nástupcem je žalovaná, uzavřeli smlouvu o spotřebitelském úvěru. Jednalo se o běžný úvěr sjednaný bez vázaného účelu. V řízení bylo prokázáno vyplacení i splacení úvěru. Spor byl především o vyhodnocení skutečnosti, zda si předchůdce žalovaného počínal náležitě, když úvěr spotřebiteli poskytl, a také o cenu (poplatky za úvěr).
3. Soud prvního stupně předložil Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku k výkladu směrnice 2008/48/ES v době, kdy byla známa výkladová praxe krajských soudů a nikoli rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1819/2023. Vydáním rozsudků Soudního dvora EU zn. C-755/22 a Nejvyššího soudu zn. 33 Cdo 1819/2023 však došlo k přijetí výkladů, jež skutečně představují změnu v nahlížení na výklad citovaných ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru. Soud prvního stupně přihlédl nejen k výkladu Soudního dvora Evropské unie, který pro toto řízení zodpověděl otázku, zda je účelem směrnice 2008/48/ES sankcionovat podnikatele i tehdy, když spotřebitel úvěr bez námitek splatil a k žádné újmě na jeho straně nedošlo, ale i k výkladu Nejvyššího soudu, jenž požaduje, aby se přihlíželo k péči úvěrujícího obsahově tak, zda mohl bez důvodných pochybností předpokládat splacení úvěru spotřebitelem, a také zda ke splacení skutečně došlo, a propojovat toto zjištění s finálním závěrem o péči podnikatele. Nepřijal námitku žalobkyně, že by se rozhodnutí Soudního dvora EU a Nejvyššího soudu popírala, nebo byla v kontradikci; naopak se doplňují, když Nejvyšší soud vyplnil prostor, který mu náleží, tedy vyložil národní předpis, a Soudní dvůr vyložil evropskou směrnici; nadto Soudní dvůr v bodech 19-22 odůvodnění svého rozsudku jasně sdělil, že výklad pojmu úvěruschopnosti, resp. péče při jejím zkoumání náleží soudu národnímu.

4. Pokud jde o námitku žalované, že žalovaná nemá aktivní věcnou legitimaci a že postoupení pohledávky na ni představuje zneužití práva, odkázal na závěry Soudního dvora EU v bodě 27 rozsudku. Žalobkyně doložila řádnou postupní smlouvu a nabytí pohledávky od spotřebitele nebylo shledáno problematickým. Žalované se podařilo prokázat, že její předchůdce nevycházel toliko z prohlášení J. L., nýbrž si nechal doložit i jeho příjmy a výdaje a měl k dispozici listiny o základních parametrech aktiv a pasiv spotřebitele za jedno čtvrtletí a znal i jeho platební historii ve vztahu ke dvěma dalším úvěrům. Předchůdce žalované zjevně vycházel též ze skutečnosti, že nebylo známo předlužení spotřebitele ani jeho úpadek. Skutečnost, že si předchůdce žalované nemusel provést lustraci v rejstřících NRKI, BRKI a Solus, případně, že si více neověřoval výdaje spotřebitele, např. vyžádáním si rozsudku k výživnému na dítě, nebo že ještě neprohloubil analýzu k dalším výdajům žalovaného, neznamená, že si počínal ledabyly, nedostatečně. Je totiž zřejmé, že posuzování úvěruschopnosti spotřebitele musí být individuální, a k takovému posouzení zjevně došlo, při přímém kontaktu se spotřebitelem, při přímém hodnocení jím uvedených údajů a při práci s jeho výdaji, která se musela logicky zakládat i na hypotézách, jaké výdaje v budoucnu budou.
5. Soud prvního stupně přihlédl ke smyslu a účelu výkladu Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 33 Cdo 1819/2023, a dospěl k závěru, že se v žádném případě nejedná o exces, jak to namítala žalobkyně. Naopak Nejvyšší soud přistoupil k výkladu zkoumání úvěruschopnosti rozumně, vyváženě, materiálně, kdy si je dobře vědom toho, že by se spotřebitelské úvěry neměly poskytovat těm, kteří nebudou schopni je splácet, nicméně zároveň si je vědom toho, že zákon ani jiný předpis přesně nestanoví, co a jak má být zkoumáno, a že je tedy třeba přistupovat k výkladu péče úvěrujícího rozumně, aby se přihlíželo jak k vyvrácení pochybností, zda bude spotřebitel splácet, tak i k vlastní skutečnosti, že spotřebitel úvěr splatil. Spotřebitel celý úvěr splatil, byť s mírným prodloužením jednoho měsíce, ale zjevně bez sankce, nebo negativních následků prodloužení. Kdyby měl soud hodnotit splacení úvěru k tíži podnikatele, musel by dovodit, že bude péče naplněna jen při perfektním, řádném a včasném splacení ze strany spotřebitele. Takový požadavek by však byl zjevně nepřiměřený, protože úvěrující nedokáže ani sebelepším, sebehlubším zkoumáním poměrů spotřebitele zajistit, že úvěrovaný každou splátku uhradí, neboť člověk je svobodný. Z logiky věci mají údaje o poměrech spotřebitele přivodit určité přesvědčení, že se tak stane; jistotu ale dovozovat nelze; a nelze ji ani pod sankcí žádat. Nic jako strojově předepsané zkoumání úvěruschopnosti neexistuje; a přesto poptávka a nabídka úvěrování běžně funguje. Soud prvního stupně přihlédl k běžné praxi úvěrování, která nemůže stavět na antagonistických poměrech mezi úvěrujícím a úvěrovaným; naopak se jedná o smluvní partnery, kteří potřebují vzájemnou ekonomickou důvěru, vyvěrající z benefitů podnikatele, jenž provozuje úvěrování se ziskem, a z benefitů spotřebitele, jenž získá prostředky na své životní potřeby, aniž by musel vyčkávat na jejich naspoření, nebo získání prodejem svých aktiv, apod. Jestliže spotřebitel získal třetí úvěr, přičemž předchozí byly z jeho strany splaceny, a i poslední třetí byl splacen, nelze dovodit nic jiného, než že péče při zkoumání úvěruschopnosti byla naplněna, a stejně tak i účel směrnice 2008/48/ES. Soud prvního stupně tedy hodnotil smlouvu o úvěru jako platně uzavřenou. Jako problematické shledal ujednání o poplatcích ve výši 11 000 Kč a 9 500 Kč za administrativní činnost a za hotovostní inkaso, které představují ve vztahu k jistině úvěru zjevně nepřiměřenou zátěž, vlastně tzv. skrytý úrok, jímž si úvěrující navýšil cenu úvěru. Shledal daná ujednání jako neplatná podle § 580 o. z., resp. k nim podle § 1813 o. z. nepřihlížel, neboť ve spojení s úrokem 28 % ročně převyšují 50 % jistiny (RPSN 189 %). Nejvyšší soud považuje ve své rozhodovací praxi např. v žalobkyní namítaném rozhodnutí 20 Cdo 1857/2019 (RPSN 134,53 %), ale i v dalších např. 20 Cdo 75/2020 (RPSN 94,98%) a 20 Cdo 3755/2021 (RPSN 62,5%), taková ujednání za rozporná s dobrými mravy a zjevně nepřiměřená. Je rovněž třeba doplnit, že úrok 28 % ročně byl sice jasně vyjádřen, přičemž podle § 1813 o. z. se cena plnění při hodnocení zjevné rovnováhy ujednání nehodnotí, nicméně jde-li o skrytý úrok, nejedná se o jasné vymezení ceny plnění (též § 1811 odst.1 o. z.). Soud prvního stupně se tedy v této části ztotožnil s námitkami žalobkyně, až na následek, kdy vadné ujednání nepostihuje celou smlouvu, nýbrž jen část o ceně

plnění (poplatky), a proto dovodil podle § 576 o. z. částečnou neplatnost smlouvy o úvěru. Uvedené poplatky jsou ve vztahu k jistině 50 000 Kč s ročním úrokem zjevně nepřiměřené. Soud hodnotil jako odpovídající plnění nákladům žalobkyně za každou zpoplatněnou službu částku 1 000 Kč. Bezduvodné obohacení je pak představováno výpočtem $(11\,000\text{ Kč} + 9\,500\text{ Kč} - 2 \times 1\,000\text{ Kč} = 18\,500\text{ Kč})$, jež přiznal podle § 2991 o. z., spolu se zákonným úrokem z prodlení podle § 1970 o. z. a nařízení č. 351/2013 Sb., protože žalovaná neplnila ani částečně na předžalobní výzvu. Lhůtu k plnění určil podle § 160 o. s. ř. Ve zbytku pak žalobu z uvedených důvodů zamítl. O náhradě nákladů rozhodl podle § 142 odst. 2 a § 151 odst. 1, 2 o. s. ř., kdy vyšel z výsledku řízení, který je prakticky stejný pro obě strany, proto si každá ponese vlastní náklady samostatně.

6. Proti výrokům II. a III. rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, ve kterém uvedla, že ze strany soudu prvního stupně došlo k chybnému právnímu posouzení věci, neboť smlouva o úvěru je absolutně neplatná pro řádné nezkoumání a neposouzení úvěruschopnosti spotřebitele ze strany právního předchůdce žalované. Smlouva o úvěru je absolutně neplatná i pro rozpor smluvních ujednání s dobrými mravy. Soud prvního stupně bez odkazu na jakéhokoliv zákonné ustanovení moderoval smluvní poplatky stanovené právním předchůdcem žalované, přitom taková moderace smluvních poplatků ze strany soudu není možná a soud prvního stupně nijak nezduvodnil, proč jako odpovídající plnění nákladům žalobkyně za každou zpoplatněnou službu určil právě částku ve výši 1 000 Kč. Pokud odkázal na § 580 o. z., pak měl v souladu s tímto ustanovením konstatovat absolutní neplatnost celé smlouvy. Také konstatování, že spotřebitel získal třetí úvěr, přičemž předchozí byly z jeho strany splaceny, a i poslední třetí byl splacen, nelze dovodit nic jiného, než že péče při zkoumání úvěruschopnosti nebyla naplněna, a stejně tak i účel směrnice 2008/48/ES, je v rozporu s rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 1. 2024 ve věci C-755/22., který byl právě v této věci vydán, a ve kterém SDEU na soudem I. stupně položenou předběžnou otázku jasně odpověděl, že články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byl věřitel v případě, že nesplnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, sankcionován v souladu s vnitrostátním právem neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru a zánikem jeho nároku na zaplacení sjednaných úroků, i když tato smlouva byla stranami v plném rozsahu splněna a spotřebitel v důsledku nesplnění výše uvedené povinnosti neutrpěl škodlivé následky. Soud prvního stupně se obrátil na SDEU s předběžnou otázkou týkající se výkladu směrnice, avšak následně v odůvodnění rozsudku prezentuje právní názor, který je s výkladem SDEU v naprostém rozporu. Soud prvního stupně se dále žádným způsobem nevypořádal s žalobkyní namítanou nesprávnou výší RPSN uvedenou ve smluvní dokumentaci a také žádným způsobem nevysvětlil, proč se odchýlil od ustálené judikatury, podle které v případě, že RPSN v úvěrové smlouvě převyšuje hodnotu 100 %, je taková smlouva považována za absolutně neplatnou pro rozpor s dobrými mravy bez dalšího. Napadený rozsudek je tedy možno v tomto ohledu považovat i za zcela nepřezkoumatelný. Nebyl nijak doloženo, že byl právní předchůdce žalobkyně byl v insolvenčním rejstříku lustrován při zkoumání úvěruschopnosti před uzavřením předmětné úvěrové smlouvy. Žalovaná nadto ani netvrdila, že by její právní předchůdce provedl lustraci v registrech NRKI, BRKI a SOLUS a právní předchůdce žalované ani řádně nehodnotil spotřebitelem uvedené výdaje (z interní karty), jelikož nevzal v potaz případné náklady právního předchůdce žalobkyně na potraviny, na ošacení, apod, a takové posouzení nákladů je zcela nedostatečné. Právní předchůdce žalované neposoudil úvěruschopnost úvěrovaného dostatečným způsobem, a proto je uzavřená smlouva o úvěru neplatná. Žalobkyně navrhla, aby odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 16 500 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z této částky od 23. 9. 2021 do zaplacení a ve výroku III. tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a před Soudním dvorem Evropské unie a též jí přiznal náhradu nákladů odvolacího řízení.

7. Proti výrokům I. a III. tohoto rozsudku podala včasné odvolání i žalovaná. Žalovaná namítla, že se soud prvního stupně dostatečným způsobem nezabýval námitkou nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně. Soude prvního stupně uvedené závěry rozhodnutí SDEU se zabývaly jinou námitkou, a to zda spor mezi dvěma podnikateli, když na straně žalující nevystupuje původní dlužník – spotřebitel, ale jeho právní nástupce – právnická osoba – podnikatel, spadá pod aplikaci citované evropské směrnice. Námitka žalované stran nedostatku aktivní věcné legitimace, ale směřovala k tomu, že žalobkyně v řízení nedoložila, že byly splněny podmínky postoupení pohledávky, když není zřejmé, kolik a zda vůbec uhradil kupní cenu za postoupení původnímu dlužníkovi a dále pak, že nabytí pohledávky žalobcem může být spojeno s jeho nepoctivým jednáním. Žalovaná odkázala na stanovisko občanskoprávního a obchodněprávního kolegia Nejvyššího soudu vyjádřené v rozhodnutí ze dne 23.04.2014, sp. zn. Cpjn 203/2013, v němž Nejvyšší soud mimo jiné zdůraznil, že „ujednání o poplatku za správu o úvěru ve smlouvě o úvěru není neurčité jen proto, že neobsahuje úplný výčet činností, za něž je poplatek sjednán. ... Na ujednání o poplatku za správu úvěru ve smlouvách o úvěru se nevztahuje zákaz těch ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.“ Pokud byla ze strany poskytovatele úvěru splněna informační povinnost, kterou vůči spotřebiteli má a tento je jednoznačným způsobem seznámen s cenou poskytnutého úvěru, tak ujednání úvěrové smlouvy týkající se poplatků je ujednáním platným. V projednávané věci je přímo ve smlouvě o úvěru vyčíslen, jak poplatek za správu úvěru a poplatek za hotovostní výběr splátek, tak celkové náklady spotřebitelského úvěru v jejich součtu, stejně jako výše RPSN. Z výše uvedeného je naopak zřejmé, že se právní předchůdce žalobce při uzavírání předmětné úvěrové smlouvy rozhodoval na základě jeho svobodné vůle a s dostatkem informací, aby mohl posoudit, zda jsou podmínky úvěru pro něho přijatelné. V této souvislosti je pak potřeba akcentovat princip pacta sunt servanda, který nelze opomíjet a v rozporu se zásadou proporcionality upřednostňovat pouze ochranu spotřebitele. Soud prvního stupně nijak neodůvodnil, v čem nebyla splněna informační povinnost, když poplatky byly uvedeny v jejich plné výši přímo ve smlouvě a na základě jakých úvah dospěl soud k závěru, že adekvátní za poskytnuté služby je částka 1 000 Kč za každou z nich. Žalovaná vznesla námitku promlčení, když podle § 87 odst. 1 z. s. ú., ve znění účinném od 01.07.2017 do 31.12.2017 platilo, že spotřebitel může námitku neplatnosti úvěrové smlouvy z důvodu nedostatečného zkoumání úvěruschopnosti uplatnit v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Smlouva byla uzavřena dne 7. 12. 2017, promlčecí doba tedy uplynula dne 7. 12. 2020, když žaloba byla podána až dne 7. 1. 2022. Žalovaná zcela nesouhlasí s interpretací rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie sp. zn. C-755/22 ze strany žalobkyně, když zcela opomíjí rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1819/2023, které se s rozhodnutím SDEU doplňuje, ve kterém dovolací soud akcentoval, že povinnost posoudit úvěruschopnost žadatele o úvěr je nutné vykládat nikoli z pohledu pouze formálního, ale zejména z pohledu materiálního. Ustanovení § 86 z. s. ú. je tzv. normou s relativně neurčitou hypotézou a nestanovuje taxativní výčet listin ani úkonů, které je poskytovatel úvěru povinen učinit, aby dostál povinnosti dostatečným způsobem prověřit úvěruschopnost žadatele o úvěr. Proto je podle Nejvyššího soudu nutné posoudit, zda na straně žalovaného jako poskytovatele úvěru existovaly důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele úvěr splatit a zda jím uvedené údaje týkající se jeho příjmů a výdajů mohly tyto pochybnosti vzbudit. Pokud není v řízení prokázáno, že uvedené pochybnosti existovaly nebo že spotřebitel nebyl schopný poskytnutý úvěr splácet, nelze dojít k závěru, že by poskytovatel úvěru nesplnil povinnost stanovenou v § 86 z. s. ú. a úvěrová smlouva je tak absolutně neplatná. V projednávané věci si právní předchůdce žalovaného od žadatele o úvěr vyžádal jak výplatní pásky prokazující jeho příjem ze závislé činnosti a složenky SIPO. Žadatel uváděl, že žije s jeho babičkou v nemovitosti, která je v jejím osobním vlastnictví, a této pak přispívá na energie částkou ve výši 3 000 Kč měsíčně. Údaje uvedené žadatelem o úvěr pak právní předchůdce žalované porovnal s veřejně dostupnými údaji, zejména s životním minimem a normativními náklady na bydlení a vzhledem k tomu, že žadatelem uvedené částky neodporovaly

shora uvedeným údajům, neměl právní předchůdce žalované žádné pochybnosti o tom, že jsou správné. Po odečtení měsíční splátky za poskytnutý úvěr úvěrovanému zůstávala částka přes 5 000 Kč měsíčně, což žalovaný považuje za dostatečnou rezervu pro nečekané události. Právní předchůdce si také u žadatele o úvěr ověřil, zda není v insolvenčním řízení či proti němu není vedena exekuce. Zároveň je potřeba zdůraznit, že žadatel o úvěr již v minulosti s právním předchůdcem žalované uzavřel dvě smlouvy o úvěru, které vždy bez problémů splatil. To samozřejmě bylo dalším faktorem, který hrál ve prospěch toho, že na straně právního předchůdce žalovaného neexistují důvodné pochybnosti o neschopnosti právního předchůdce žalobce úvěr splatit a úvěruschopnost žadatele o úvěr byla zkoumána dostatečným způsobem s odbornou péčí a z tohoto důvodu nelze dospět k závěru, že by Smlouva byla neplatná. Žalovaná se neztotožnila s právním názorem žalobkyně, že je smlouva absolutně neplatná pro rozpor jejích ujednání s dobrými mravy. Pokud by soudy dospěly k tomu, že některá ustanovení smlouvy týkající se poplatků spojených s úvěrem jsou neplatná, tak to nezpůsobuje neplatnost celé Smlouvy. Z výše uvedených důvodů žalovaná navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobu v celém rozsahu zamítl a přiznal žalované náhradu nákladů řízení, a to včetně řízení odvolacího.

8. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které mu předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v rozsahu podaných odvolání podle ustanovení § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně je důvodné, oproti tomu odvolání žalované nikoliv.
9. Soud prvního stupně provedl dokazování důkazy navrženými účastníky a dospěl na jejich základě ke správným skutkovým zjištěním, na které odvolací soud plně odkazuje, a proto nebylo potřeba opakovat či doplňovat dokazování (srov. § 213 o. s. ř.). V řízení bylo prokázáno, že mezi právním předchůdcem žalobkyně J. L. jako spotřebitelem (dále také jen „spotřebitel“) a právním předchůdcem žalované spol. JET Money s.r.o. jako podnikatelem (dále také jen „podnikatel“) byla dne 7. 12. 2017 uzavřena smlouva o úvěru č. , na jejímž základě poskytl podnikatel spotřebiteli úvěr ve výši 50 000 Kč. Podle uvedené smlouvy měl být poskytnutý úvěr splácen ve 13 splátkách po 6 500 Kč měsíčně, spolu s úrokem ve výši 28 % a poplatkem za administrativní činnost ve výši 11 000 Kč a poplatkem za hotovostní výběr splátek ve výši 9 500 Kč. Celkem tedy měl spotřebitel uhradit podnikateli 84 500 Kč při dodržení uvedených splátek. Pro účely zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele měl podnikatel k dispozici výplatní pásky spotřebitele za měsíce srpen až říjen 2017, podle kterých činila jeho průměrná čistá mzda v tomto období 20 167 Kč. Pracovní smlouva předložena nebyla. Spotřebitel dále doložil své čestné prohlášení ze dne 7. 12. 2017, že přispívá babičce na SIPO 3 000 Kč měsíčně a doklady SIPO paní A. L. za září až listopad 2017 vždy po 4 701 Kč zahrnující mimo jiné služby za byt ve výši 3 679 Kč. Podle předložené finanční analýzy podnikatel vyšel z toho, že spotřebitel měl k dispozici volných 12 308 Kč, když zohlednil měsíčně výši příjmů 19 308 Kč, výši výdajů 6 000 Kč, když hodnotil minimální výši výdajů na 5 000 Kč, z toho 3 200 Kč na domácnost spotřebitele s jednou osobou a minimální výdaj na nezaopatřené dítě spotřebitele ve věku do 6 let ve výši 1 800 Kč a dále minimální rezervu 1 000 Kč a na tomto shledal ho schopným pro poskytnutí úvěru. Poskytnutý úvěr byl zcela splacen dne 7. 3. 2019, tedy nikoliv dle sjednaných podmínek, ale až za 14 měsíců. Smlouvou ze dne 28. 5. 2021 byla pohledávka spotřebitele postoupena žalobkyni. Nástupcem podnikatele se stala žalovaná, když ke dni 28. 9. 2018 byla příslušná část závodu podnikatele - společnosti JET Money s.r.o. převedena na společnost žalovanou EC Financial Services, a.s.
10. Soud prvního stupně s ohledem na dobu uzavření předmětné úvěrové smlouvy správně aplikoval na právní posouzení věci ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“) a zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném znění (dále jen „z. s. ú.“).
11. Podle § 86 odst. 1 z. s. ú. poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše

spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.

12. Podle § 86 odst. 2 z. s. ú. poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.
13. Podle § 75 z. s. ú. je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
14. Co se rozumí odbornou péčí, stanoví § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění ke dni uzavření smlouvy. Jde o takovou úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli „rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti.“
15. Podle § 87 odst. 1 z. s. ú. poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
16. Povinnost posoudit úvěruschopnost dlužníka (spotřebitele) byla věřiteli ve spotřebitelských vztazích uložena již v předchozí právní úpravě obsažené v § 9 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30. 11. 2016. V právní praxi nebylo výraznějších pochyb o tom, že důsledkem nesplnění této povinnosti věřitele podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30. 11. 2016, byla absolutní neplatnost smlouvy. Ačkoli tento dřívější zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nestanovil, že následkem porušení povinností podle § 9 odst. 1 tohoto zákona je absolutní neplatnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, bylo taktéž v mnoha rozhodnutích finančního arbitra opakovaně konstatováno, že tento výklad je z hlediska ochrany spotřebitele nutný a nasvědčuje mu i legislativní vývoj ochrany spotřebitele a samotné právní úpravy spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkování (viz např. nález finančního arbitra ze dne 20.3.2017, sp.zn. FA/4056/2017, FA/SU/374/2015, ze dne 23.7.2015, sp.zn. FA/7819/2015, FA/SU/208/2014, ze dne 28. 5. 2018, č.j. FA/SR/SU/1192/2017 – 20, aj.).
17. Pouze jazykový výklad nové právní úpravy účinné od 1. 12. 2016 a obsažené v § 86 a § 87 z. s. ú. by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že nově jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele.
18. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze

současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu „pacta sunt servanda“ s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele úvěru na připraveném formuláři odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3. 4. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznámá pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov. též nálezy sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového.

19. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se řídí právní vztahy v této věci, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přeceňují, a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offio mohl přihlédnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní.
20. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).
21. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a § 87 z. s. ú. by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání

úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.

22. V důvodové zprávě k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „stanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezdá u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp.zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námitky (§ 588 občanského zákoníku).
23. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námitky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět.
24. Současně, pokud má nová právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce.
25. Odvolací soud zde připomíná, že české spotřebitelské právo je mimo jiné částečně transponovanou směrnicí č. 93/13/EHS a ve vztahu ke spotřebitelskému úvěru pak transponovanou směrnicí č. 2008/48/ES. Článek 8 směrnice č. 2008/48/ES ve svém odst. 1 stanoví, že členské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných „případně“ od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi. Členské státy, jejichž právní předpisy vyžadují, aby věřitelé posoudili úvěruschopnost spotřebitelů na základě vyhledávání v příslušné databázi, mohou tento požadavek zachovat. Podle článku 23 uvedené

směrnice členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být „účinné, přiměřené a odrazující.“

26. Směrnice samy sice nemají tzv. přímý horizontální účinek, a textu směrnice se proto nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013). Postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrniciích směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic i k národním soudům a k jejich povinnosti volit v rámci národního práva ex offo eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost).
27. Uvedená interpretace jasně vyplývá i z rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené českým soudem právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, včetně shodného stanoviska generálního advokáta v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance uzavřel, že „články 8 a 23 směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předsmmluvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku ... musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmmluvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době.“
28. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31.7.2010.
29. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., stanovícího důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlídnout již z úřední povinnosti.
30. Uvedené chápání důsledku dotčeného porušení povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru vyplývá nadto i z podstaty a rozdílnosti institutu neplatnosti relativní na straně jedné a absolutní na straně druhé. V souladu s ustanovením § 586 odst. 1 o. z. (v němž jsou upraveny následky relativní neplatnosti) je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. Podle odst. 2 citovaného ustanovení nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné. Naproti tomu podle ustanovení § 588 věty první o. z. (v němž jsou upraveny důsledky absolutní neplatnosti) soud přihlídně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek.

31. V případě dotčeného porušení povinnosti posouzení úvěruschopnosti spotřebitele není neplatnost za těchto okolností uzavřené úvěrové smlouvy stanovena jen na ochranu úvěru neschopného spotřebitele, a již z tohoto důvodu je nahlížení na smlouvu uzavřenou při porušení dané povinnosti jako pouze relativně neplatnou (ve smyslu citovaného § 586 o. z.) problematické. Stejnou (ne-li větší) měrou je tato neplatnost stanovena též na ochranu druhé smluvní strany, poskytovatele úvěru, v jehož zájmu bezesporu je, aby byl úvěr řádně splácen, aby tohoto byl zavázaný spotřebitel schopen. Řádné splnění povinnosti odborného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele tak chrání i pozici samotných věřitelů, neboť snižuje riziko poskytovatelů, kteří těmto spotřebitelům poskytli úvěry či jiné služby již dříve. Současně pak v neposlední řadě chrání i veškeré další potenciální věřitele úvěrovaného spotřebitele, včetně věřitelů nefinančních, před možným předlužením spotřebitele a jeho pádem do insolvence se všemi důsledky s tím souvisejícími, především pak omezením reálné možnosti uspokojení pohledávek případných dalších potenciálních věřitelů spotřebitele (viz též již shora zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018). Celospolečenský (veřejný) zájem na prevenci předlužování, jejímž prostředkem rovněž institut posuzování úvěruschopnosti je, byl zmíněn již shora. Zákon tak zdůrazňuje celospolečenský (veřejný) zájem na prevenci předlužování spotřebitelů a snaží se potírat navazující predátorské praktiky některých poskytovatelů úvěru (tzv. „úvěrových šmejdu“), kteří poskytují (zhusta velmi nevýhodné) úvěry téměř výhradně osobám, které úvěruschopné nejsou. Zákon tím také (zejména po celosvětové finanční krizi z roku 2008) více chrání i stabilitu celé ekonomiky, včetně zájmů investorů do nejrozličnějších finančních produktů, které jsou na rizikové úvěry případně navázány.
32. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly připomenuty i v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18. V uvedeném nálezu dokonce Ústavní soud při zdůraznění významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „nezkoumá-li obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést ... k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budouc) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
33. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádne a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití § 2 a § 588 o. z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu spotřebitele.
34. Soud prvního stupně se v této věci zabýval tím, zda účelem Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „směrnice 2008/48“) bylo postihovat poskytovatele úvěru za neúplné zkoumání úvěruschopnosti i tehdy, pokud spotřebitel úvěr beze zbytku splatil a proti smlouvě v průběhu svého splácení nic nenamítal. S touto předběžnou otázkou se obrátil na Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“). Soudní dvůr Evropské unie rozhodl rozsudkem ze dne 11. 1. 2024, pod sp. zn. C 755/22 [62022CJ0755] tak, že články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byl věřitel v případě, že nesplnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, sankcionován v souladu s vnitrostátním právem neplatností smlouvy o spotřebitelském úvěru a zánikem jeho nároku na zaplacení sjednaných úroků, i když tato smlouva byla stranami v plném rozsahu splněna a spotřebitel v důsledku

nesplnění výše uvedené povinnosti neutrpěl škodlivé následky. Tento závěr odůvodnil tím, že ze znění čl. 8 odst. 1 směrnice 2008/48 vyplývá, že věřitel je povinen před uzavřením úvěrové smlouvy posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Soudní dvůr již zdůraznil předmluvní povahu této povinnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, CA Consumer Finance, C 449/13, EU:C:2014:2464, bod 45). Pokud jde o posouzení cílů sledovaných směrnicí 2008/48, z ustálené judikatury vyplývá, že povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele stanovená v článku 8 této směrnice tím, že směřuje k ochraně spotřebitele před riziky nadměrného zadlužení a platební neschopnosti, přispívá k uskutečnění cíle uvedené směrnice, kterým je, jak vyplývá z bodů 7 a 9 jejího odůvodnění, provést v úpravě spotřebitelských úvěrů úplnou a kogentní harmonizaci v celé řadě klíčových oblastí, která je považována za nezbytnou pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů v Evropské unii a pro usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů (rozsudky ze dne 27. března 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C 565/12, EU:C:2014:190, bod 42, a ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C 679/18, EU:C:2020:167, bod 21). Soudní dvůr kromě toho opakovaně judikoval, že s ohledem na bod 26 odůvodnění směrnice 2008/48 má tato povinnost rovněž za cíl, aby věřitelé jednali zodpovědně a neposkytovali úvěry spotřebitelům, kteří nejsou úvěruschopní [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. prosince 2014, CA Consumer Finance, C 449/13, EU:C:2014:2464, bod 35; ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C 679/18, EU:C:2020:167, bod 20, a ze dne 10. června 2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C 303/20, EU:C:2021:479, bod 28]. Z toho vyplývá, že povinnost věřitele spočívající v posouzení úvěruschopnosti spotřebitele má předcházet prostému riziku nadměrného zadlužení nebo platební neschopnosti vyplývajícimu z nedostatečného ověření jeho schopnosti a ochoty splácet úvěr. Takové finanční důsledky uzavření úvěrové smlouvy pro situaci spotřebitele přitom mohou nastat i po splacení úvěru. Zajišťování odpovědného jednání věřitelů a předcházení nezodpovědným praktikám při poskytování úvěrů spotřebitelům nadto zásadním způsobem přispívá k řádnému fungování trhu spotřebitelských úvěrů. Vzhledem k tomu, že tyto účely jsou nezávislé na situaci nebo chování konkrétního spotřebitele, není jich dosaženo samotným úplným splněním úvěrové smlouvy, kterou tento spotřebitel uzavřel. Jakýkoli jiný výklad by napomáhal tomu, aby věřitel neplnil povinnost, která pro něj vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48, a mohl by zbavit toto ustanovení užitečného účinku. Z toho vyplývá, že analýza založená na účelu článku 8 směrnice 2008/48 umožňuje dospět k závěru, že porušení povinnosti věřitele spočívající v ověření úvěruschopnosti spotřebitele, stanovené tímto ustanovením, nemůže být zhojeno samotným úplným splněním úvěrové smlouvy. Skutečnost, že spotřebitel proti smlouvě v průběhu splácení nic nenamítal, je irelevantní. Skutečnost, že po úplném splnění úvěrové smlouvy se její strany již nemohou dovolávat vzájemných závazků vyplývajících z této smlouvy, totiž nemá vliv na existenci pohledávky založené na povinnosti vydat bezdůvodné obohacení, kterou stanoví vnitrostátní právní úprava, jež v souladu s tím, co vyžaduje článek 23 této směrnice, sankcionuje nesplnění povinnosti věřitele spočívající v ověření úvěruschopnosti spotřebitele, stanovené v článku 8 uvedené směrnice. Pokud jde zadruhé o úpravu pravidel pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě článku 8 směrnice 2008/48, je třeba připomenout, že v souladu s článkem 23 této směrnice musí být tato pravidla stanovena tak, aby sankce byly účinné, přiměřené a odrazující [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C 303/20, EU:C:2021:479, bod 30 a citovaná judikatura]. Za tímto účelem musí být sankce přiměřené závažnosti porušení, která postihují, zajištěním skutečně odrazujícího účinku, avšak nesmí překračovat meze toho, co je nezbytné k dosažení cílů sledovaných článkem 8 směrnice 2008/48 [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C 679/18, EU:C:2020:167, bod 26, a ze dne 14. října 2021, Landespolizeidirektion Steiermark (Výherní hrací přístroje), C 231/20, EU:C:2021:845, bod 45]. V projednávané věci ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že podle českého práva je porušení povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, která je stanovena v § 86 zákona č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru, sankcionováno neplatností úvěrové smlouvy, jak je stanoveno v § 87 odst.

1 tohoto zákona, která má za následek zánik nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků. V této souvislosti je třeba uvést, že i v případě, že úvěrová smlouva uzavřená spotřebitelem byla v plném rozsahu splněna, aniž tento spotřebitel během tohoto plnění nebo v návaznosti na něj utrpěl škodlivé následky, platí, že – jak vyplývá z bodů 33 a 34 tohoto rozsudku – povinnost stanovená v článku 8 směrnice 2008/48 má za cíl nejen chránit spotřebitele před takovými riziky, ale také to, aby věřitelé jednali zodpovědně a úvěry nebyly poskytovány spotřebitelům, kteří nejsou úvěruschopní. Kromě toho Soudní dvůr již ve věci týkající se téže vnitrostátní právní úpravy, o kterou se jedná v původním řízení, rozhodl, že sankce, která v případě porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele vede k zániku nároku věřitele na sjednané úroky, se jeví jako přiměřená závažnosti porušení, jež postihuje (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. března 2020, OPR-Finance, C 679/18, EU:C:2020:167, bod 30). Je přitom třeba uvést, že kdyby uplatnění sankce neplatnosti úvěrové smlouvy, jakož i zániku nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků bylo podmíněno tím, že spotřebitel utrpěl škodlivé následky, mohlo by to přispět k nedodržování povinnosti věřitelů, která pro ně vyplývá z článku 8 směrnice 2008/48. Taková situace by totiž mohla povzbudit věřitele k tomu, aby neprováděli systematické a vyčerpávající posouzení úvěruschopnosti všech spotřebitelů, kterým poskytují úvěry, což by bylo v rozporu s účelem spočívajícím v zajištění odpovědného jednání věřitelů a v předcházení nezodpovědným praktikám při poskytování úvěrů spotřebitelům. Takový výklad by ostatně mohl ohrozit skutečně odrazující povahu stanovené sankce. A dále, i když sankce dotčená v původním řízení může v rozsahu, v němž s sebou nese zrušení úvěrové smlouvy, bezpochyby vyvolat závažné dopady pro věřitele, sama tato okolnost neznamená, že by věřitel nutně utrpěl nepříznivé následky, které by byly nepřiměřené dvojímu účelu sledovanému článkem 8 směrnice 2008/48, ani že by riziko, že bude vystaven těmto dopadům i po splacení úvěru, představovalo zásah do svobody podnikání, jak tvrdí EC Financial Services ve svém písemném vyjádření. Z toho vyplývá, že s výhradou ověření, která musí provést předkládající soud, nebrání zásada proporcionality tomu, aby se členský stát rozhodl sankcionovat porušení vnitrostátních ustanovení provádějících článek 8 směrnice 2008/48 neplatností úvěrové smlouvy a zánikem nároku věřitele na zaplacení sjednaných úroků, i když spotřebitel v důsledku tohoto porušení neutrpěl škodlivé následky.

35. Odvolací soud se zcela ztotožnil s výše citovanými závěry SDEU v rozsudku ze dne 11. 1. 2024, pod sp. zn. C 755/22, kterým však neodpovídá výklad soudu prvního stupně obsažený v přezkoumávaném rozsudku, zejména o souladu výkladu SDEU se závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1819/2023 ze dne 27. 9. 2023, který uzavřel, že smlouvu o spotřebitelském úvěru nelze považovat za neplatnou jen proto, že nebyla řádně posouzena úvěruschopnost spotřebitele; musí být postaveno najisto, že spotřebitel nebyl schopen úvěr splácet (resp. že mu úvěr neměl být poskytnut). Na základě závěrů citovaného rozsudku SDEU sp. zn. C 755/22 je nutno hledat eurokonformní výklad vnitrostátního práva, odpovídající účelu posuzované právní úpravy, a proto se nemůže prosadit „materiální“ pohled na hodnocení řádnosti zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele poskytovatelem úvěru. Faktické splacení dluhu spotřebitelem či nevznesení námitek vůči smlouvě a nárokům poskytovatele úvěru nesvědčí samo o sobě o schopnosti spotřebitele dluh splácet, neboť úvěr mohl být uhrazen např. z nových dluhů spotřebitele (tzv. vytloukání klínu klínem). Tyto okolnosti dostatečným způsobem nevypovídají o celkových schopnostech spotřebitele k úhradě všech jeho závazků a jeho poměrech, naopak jejich umožnění může vést spotřebitele do dluhové spirály (pasti) končící obvykle jeho úpadkem. Zdejší soud již v rozsudku ze dne 9. 1. 2020, č. j. 19 Co 321/2019, konstatoval, že pokud je smyslem zakotvení povinnosti poskytovatelů úvěrů posuzovat úvěruschopnost spotřebitele, především ochrana spotřebitelů před rizikovými úvěry a dále řešení problému rostoucího zadlužení domácnosti, pak tento smysl zákon nepostrádá ani v těch případech, kdy nakonec dojde k zaplacení úvěru. Primárním chráněným zájmem je zde totiž ochrana spotřebitele před poskytnutím úvěru, které by vedlo k jeho insolvenční, k ekonomické ztrátě majetku a k dalším ekonomickým dopadům do poměrů spotřebitele. Tyto dopady podle odvolacího soudu nemusí být bezprostřední, mohou se projevit až s určitým časovým odstupem,

což znamená, že splnění povinnosti poskytovatele úvěru s odbornou péčí posuzovat úvěruschopnost se nestírá v okamžiku zaplacení poskytnutého úvěru.

36. Opačný výklad, který by umožňoval poskytovateli úvěru spoléhat se na to, že i přes nedostatečné zkoumání úvěruschopnosti může být spotřebitelský úvěr platně uzavřen a vzniknou mu tedy i nároky na sjednané úroky, poplatky, sankce, atd., pokud by spotřebitel byl fakticky schopen úvěr splácet. Takový výklad je v rozporu s eurokonformním výkladem uvedených právních předpisů, neboť by umožňoval obcházet tuto zákonnou povinnost poskytovatele úvěru a spoléhat se na to, že spor nenastane či se následně nezjistí, že spotřebitel nebyl úvěruschopný, atd. Proto je nutno v souladu se závěry citovaného rozsudku SDEU sp. zn. C 755/22 trvat na požadavku na řádné zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele poskytovatelem v době sjednání úvěrové smlouvy a nepřipuštění možnosti jejího dodatečného zkoumání a prokazování v soudním sporu o nároky z takové smlouvy. Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1819/2023 je proto nutno považovat za překonané rozsudkem SDEU sp. zn. C 755/22 a též za rozhodnutí vybočující z dosavadní ustálené judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu citované výše. Nejvyšší soud se k němu ani nepřihlásil ve svých následných rozhodnutích. Tento závěr ve vztahu k rozsudku SDEU přijal i Krajský soud v Českých Budějovicích v rozhodnutí ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 42 ICM 3899/2023 či Finanční arbitr ve věci sp. zn., FA/SR/SU/2482/2023 – 21. Pokud se týká závaznosti judikatury SDEU je třeba poukázat na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2522/19, ze kterého se podává, že soudy jsou povinny zohlednit unijní právo a judikaturu SDEU, která je způsobila ovlivnit rozhodnutí ve věci samé.

37. Na základě zjištěného skutkového stavu odvolací soud uzavřel, že právní předchůdce žalované svou zákonnou povinnost posoudit řádně úvěruschopnost spotřebitele nesplnil a učiněné zkoumání se jeví jako nedostatečně provedené. Právní předchůdce žalované sice od právního předchůdce žalobkyně jako spotřebitele a žadatele o úvěr opatřil informace a doklady týkající se výplaty jeho mzdy za tři měsíce, avšak bez doložené pracovní smlouvy či jiných dokladů o okolnostech a povaze pracovního poměru. Tvrzené výdaje spotřebitele (a to ani alespoň ty podstatné) však nebyly nikterak blíže zjišťovány a zejména prověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je však taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, což zde nebylo splněno, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). V souladu se shora citovaným § 86 odst. 2 z. s. ú. poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně v daném případě nemohlo dojít. Právní předchůdce žalované se při posouzení informací spokojil pouze s tvrzeními v čestném prohlášení žadatele ze stejného dne, kdy byla smlouva podepsána, že žadatel bydlí v bytě u své babičky, za který platí měsíčně pouze 3 000 Kč na služby. Tato tvrzení však nebyla nijak doložena, např. smlouvou či prohlášením osoby, u které má žadatel bydlet a podílet se na nákladech spojených s bydlením. Přípravou obecného formuláře prohlášení spotřebitele se samozřejmě poskytovatel úvěru své povinnosti nezprostil a nemůže se následně odvolávat jen na „nepoctivost“ spotřebitele ve smyslu § 6 o.z. U nákladů na stravu lze obecně vycházet z částky životního minima, to lze jen stěží poskytovateli úvěru vyčítat (toto prokazovat), nicméně nijak nedoložené údaje o výdajích žadatele, zejména na obvyklé podstatné výdaje, jako je bydlení, doprava, či jiné závazky a záliby, volný čas, ale nebyly nijak prověřovány. Poskytovatel úvěru měl postupovat obezřetně a za situace, kdy by žadatel podle jeho závěrů mohl splňovat podmínky pro poskytnutí obdobného úvěru i u banky, když dosahoval čistého příjmu z pracovního poměru na dobu neurčitou přes 20 000 Kč měsíčně, měl pouze jednu vyživovací povinnost a žádný jiný dluh z úvěru, jeho celkové výdaje měly činit podle údaje na smlouvě pouze 5 000 Kč a přitom žádal o úvěr při RPSN přes 189%, zda nemá další závazky či vyšší výdaje. Výpisy z příslušných rejstříků (NRKI, BRKI a Solus) ale přesto nebyly doloženy.

38. Závěr, že žadatel dosahuje pravidelného příjmu nelze hodnotit jako dostatečné zjištění pro posouzení jeho schopnosti úvěr řádně splácet, ale je nutno zjistit a vyhodnotit celkové majetkové poměry žadatele, neboť i osoba dosahující vysokých příjmů může být předlužená a neschopná přjmout a řádně splácet další závazek. Právní předchůdce žalované však řádně nezjišťoval výdajovou stránku poměrů žadatele, zejména jeho výdaje na bydlení a domácnost a další nezbytné či obvyklé výdaje a jeho celkové zadlužení, natož aby tyto údaje prověřoval.
39. Odvolací soud si je vědom toho, že předmětné ustanovení o povinnosti poskytovatele posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou a zákon již nestanoví taxativní výčet postupů, které musí být ze strany věřitele pro její naplnění provedeny. Odvolací soud si je taktéž vědom toho, že výklad dané normy by neměl vést k nereálným požadavkům kladeným na poskytovatele úvěrů a také na žadatele o ně v souvislosti s povinností zákonem ukládanou. Nelze očekávat hlubší systematické prověřování pravosti a správnosti předložených podkladů, nejsou-li zcela zjevně falešné, nicméně určité podklady musí být k ověření zásadních tvrzení spotřebitele opatřeny a údaje v nich uvedené musí být odborně posouzeny. Pokud má být zachován smysl a účel dané úpravy a alespoň elementární míra požadovaného odborného posouzení úvěruschopnosti, nelze přehlížet, že toto posouzení není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení klienta (zejména pak již ve fázi vymáhání či insolvence podle dostupných databází), ale také alespoň podstatných, zcela základních, pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat, byť v některých oblastech jen racionálním odhadem. Takovými výdaji jsou především již zmíněné náklady na bydlení. Neověření uváděných výdajů je ale u žalované jasně účelové – ve snaze uvést v hodnocení pouze údaje, které povedou k formálnímu vykázání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta. K obdobným závěrům ostatně došel Krajský soud v Praze v celé řadě dalších případů téže žalované a podobně postupujících poskytovatelů spotřebitelských úvěrů či jejich nástupců.
40. Výše poskytnutého úvěru v částce 50 000 Kč není rozhodující, neboť i při nižších úvěrech může dojít k nežádoucímu zadlužení spotřebitele v důsledku sjednaných poplatků spojených s poskytnutým úvěrem a vysokým úrokům z úvěru, a to zvláště při kumulaci několika spotřebitelských úvěrů.
41. Důsledkem popsaného postupu poskytovatele úvěru a nesplnění jeho zákonné povinnosti zkoumat úvěruschopnost spotřebitele je absolutní neplatnost dotčené úvěrové smlouvy a v souladu s § 87 odst. 1 věta třetí zákona o spotřebitelském úvěru omezenost nároku žalované vůči právnímu předchůdci žalobkyně pouze na vrácení zůstatku jistiny spotřebitelského úvěru „v době přiměřené možnostem“ spotřebitele. Jde o speciální úpravu vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy (srov. též § 2993 o. z.). V takovém případě již není významné, zda RPSN, smluvní úrok či další nároky na poplatky, smluvní pokuty, apod., byly sjednány v přiměřené výši či nikoliv, a proto se odvolací soud již nezabýval jejich právním hodnocením soudem prvního stupně. V této souvislosti je pouze třeba uvést, že soud prvního stupně shledal ujednání o výši úroku rozporné s dobrými mravy, avšak ponechal jeho část nedotčenu (úrok 28 %) a vedle toho hodnotil sjednané poplatky jako „skrytý úrok“, který moderoval na částku 2 x 1 000 Kč. Své úvahy směřující k tomuto posouzení však nedostatečně právně odůvodnil, zejména, aby bylo zjevné, jaké důvody ho vedly k moderaci těchto nároků a jejich konkrétní výši, když z ustálené judikatury se podává, že neplatnost ujednání o úrocích ve smlouvě o úvěru nezpůsobuje sama o sobě neplatnost smlouvy o úvěru jako celku, ale v případě sjednání nepřiměřeně vysokého smluvního úroku je neplatné ujednání o tomto (celém) úroku a poskytovateli může na místo toho náležet úrok obvyklý (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 3516/2009).
42. Pokud právní předchůdce žalobkyně zaplatil žalované nad rámec jistiny poskytnutého úvěru ve výši 50 000 Kč částku 35 000 Kč (celkem uhradil 85 000 Kč), představuje tato částka bezdůvodné obohacení žalované (§ 2991 odst. 2 o. z.). Soud prvního stupně již přitom přiznal žalobkyni nárok

na zaplacení částky 18 500 Kč. Tato pohledávka právního předchůdce žalobkyně byla na žalobkyni postoupena smlouvou o postoupení pohledávky a žalované oznámena (srov. § 1879 o. z.). Žalobkyni přiznaný úrok z prodlení vychází jednak ze zákonných ustanovení (§ 1970 o. z.), ustanovení dalších právních předpisů (§ 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb.) a aktuální výše reposazby ke dni prodlení, tedy k datu 23. 9. 2021.

43. Námitku žalované, že žalobkyně nemá aktivní věcnou legitimaci ve sporu, neboť postoupení pohledávky na ni představuje zneužití práva, nebyla shledána důvodnou, ze shodných důvodů, které uvedl soud prvního stupně. Soudní dvůr EU v bodě 27 rozsudku sp. zn. C 755/22 uvedl, že okolnost, že účastníky sporu v původním řízení jsou jen podnikatelé, není překážkou pro použití směrnice 2008/48 v rámci tohoto sporu, když oblast působnosti této směrnice nezávisí na tom, kdo je účastníkem předmětného sporu, ale na tom, kdo je stranou úvěrové smlouvy (rozsudek ze dne 11. září 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 20). Pokud pohledávka právního předchůdce žalobkyně existuje, není právně významné ve vztahu k žalované, za jakých podmínek sjednaných mezi smluvními stranami ji spotřebitel postoupil jiné osobě, a to popř. i bezplatně. Posouzení splnění podmínek postoupení pohledávky, zejména, zda a kolik bylo za ni uhrazeno, není pro posouzení nároku vůči žalované právně významné a v této okolnosti nelze spatřovat nabytí pohledávky nepoctivým jednáním, kterou by mohla účinně namítat žalovaná strana.
44. Námitka promlčení uplatněného nároku též není opodstatněná. K absolutní neplatnosti právního jednání soud přihlíží i bez návrhu účastníků a takové právo se proto nepromlčuje. Odborná literatura i soudní praxe (srov. např. Občanský zákoník, Komentář, 1. vydání, Praha C. H. Beck, 2008, s. 314-315; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2002, sp. zn. 28 Cdo 1083/2002) se shoduje v tom, že absolutní neplatnost právního úkonu (nyní jednání) působí přímo ze zákona (ex lege) a od počátku (ex tunc), bez ohledu na to, zda se této neplatnosti někdo dovolal, takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového úkonu vůbec nevzniknou (soudní výrok o neplatnosti právního úkonu není třeba). Soud přihlíží k absolutní neplatnosti právního úkonu i bez návrhu, tj. z úřední povinnosti. Platná právní úprava nestanoví žádnou časovou mez, do kdy je třeba k vadě právního úkonu způsobující absolutní neplatnost přihlížet. Z toho vyplývá, že právo dovolat se absolutní neplatnosti nepodléhá promlčení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 630/2002). Samotná pohledávka žalobkyně též není promlčená, neboť od zaplacení peněžitého plnění (6. 2. 2019 a 7.3.2019) do podání žaloby dne 7. 1. 2022 dosud neuběhla tříletá promlčecí doba (srov. § 609 a násl. o. z.).
45. Z uvedených důvodů proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. změnil a zamítnuté žalobě o zaplacení částky 16 500 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 16 500 Kč od 23. 9. 2021 do zaplacení vyhověl, jinak rozsudek ve vyhovujícím výroku I. jako věcně správný podle § 219 o. s. ř. potvrdil.
46. Vzhledem ke změně rozsudku soudu prvního stupně bylo ve smyslu § 224 odst. 2 a § 142 odst. 1 a § 151 odst. 1 o. s. ř. znovu rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Žalobkyně, která měla ve věci plný úspěch, má nárok na plnou náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně.
47. V dané věci se nejedná o formulářovou žalobu (návrh podaný na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně tímž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech). Vymezení formulářové žaloby, jak k němu přistoupil Ústavní soud v citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11, projednávaná věc neodpovídá. Podle uvedeného nálezu je formulářovou žalobou „zpravidla“ návrh, mající podobu využitého vzoru, jenž se od něj bude odlišovat jen v minimální míře, a to právě takové, aby mohl být návrh „co do určitosti osob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizován;“ základní právní argumentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření však bude totožná či jen s drobnými odchylkami. Soudy jej odhalí i díky „jednotě v osobě žalobce, popř. jeho právního předchůdce“ anebo jeho advokáta. Z takových okolností je nutné uzavřít, že sepsání tzv. formulářové žaloby představuje spíše administrativní úkon, než provedení úkonu právní služby. Bylo sice doloženo, že žalobkyně uplatňuje u soudu opakovaně postoupené nároky

třetích osob, které nepřevyšují 50 000 Kč. Ze skutečností významných pro rozhodnutí, jak jsou popsány v návrhu na zahájení řízení, nelze jednoznačně dovodit, že by se jednalo o věc, kterou zástupce žalobkyně nemusel komplexně zpracovat, neboť se jedná o postoupené nároky spotřebitelů. Nelze tedy uzavřít, že by se jednalo o skutkově a právně obdobné věci a že by seps takového návrhu představoval spíše administrativní úkon, než provedení úkonu právní služby. Odvolací soud tak ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že podmínky aplikace ustanovení § 14b advokátního tarifu v dané věci nebyly splněny.

48. Účelně vynaložené žalobkyní sestávají ze zaplaceného soudního poplatku ve výši 1 400 Kč a dále z odměny za zastoupení advokátem, kterému náleží odměna stanovená dle § 6 odst. 1 a § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, (dále jen „a.t.“) ve výši 2 500 Kč za každý z 10 úkonů právní služby podle § 11 odst. 1 a.t. (převzetí a příprava zastoupení, předžalobní výzva, seps návrhu na zahájení řízení, písemné vyjádření ve věci ze dne 10. 5. 2022, 13. 6. 2022, 7. 7. 2022, 12. 4. 2022, 13. 3. 2022 a účast na jednání soudu dne 13. 5. 2022 a 15. 3. 2024) a dále z paušální náhrady hotových výdajů stanovené dle § 13 odst. 4 a.t. ve výši 300 Kč za každý z poskytnutých úkonů právní služby. K nákladům dále náleží cestovné za cestu ze sídla advokátní kanceláře ve Veselí nad Moravou k Okresnímu soudu Praha-západ a zpět, tj. 2 x 300 km osobním automobilem [REDAKCE], RZ [REDAKCE], se spotřebou 4,9 l benzínu na 100 km. Za cestu jednání dne 13.5.2022 a zpět náleží cestovné ve výši 4 128 Kč a za cestu k jednání 15. 3. 2024 a zpět ve výši 4 612 Kč. Dále náhrada za ztrátu času, a to 2 x 14 započatých půlhodin, dle § 14 odst. 3 advokátního tarifu ve výši 2 800 Kč. Dále daň z přidané hodnoty (DPH) v sazbě 21 % z uvedených částek vyjma soudního poplatku celkem ve výši 8 303 Kč. Lhůta k zaplacení nákladů řízení byla určena podle § 160 odst. 1 o.s.ř. s povinností plnit k rukám advokáta (§ 149 odst. 1 o.s.ř.). Žalobkyni nebyla přiznána náhrada za vyúčtované úkony, a to odvolání proti usnesení o přerušení řízení, ve kterém byla žalobkyně neúspěšná a za vyjádření ze dne 15.8.2023 a 14.3.2024, kdy se jednalo o opakovaná vyjádření ve věci, které mohlo být obsahem již předcházejících podání žalobkyně. Tyto náklady byly proto posouzeny jako neúčelné.

49. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když i v odvolacím řízení úspěšná žalobkyně má právo na náhradu nákladů řízení, které jí za odvolacího řízení vznikly. Žalobkyni přiznaná náhrada nákladů odvolacího řízení představuje soudní poplatek z odvolání ve výši 1 000 Kč, náklady jejího právního zastoupení, sestávající z odměny advokáta za 2 úkony právní služby podle § 7, § 8 odst. 1 ve spojení s § 11 odst. 1 písm. k), g) a § 13 odst. 1 a 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, a to za odvolání a účast u jednání před odvolacím soudem dne 10. 10. 2024 po 2 500 Kč za úkon ve výši 5 000 Kč spolu s paušální náhradou hotových výdajů po 300 Kč za úkon ve výši 600 Kč. Dále cestovného za cestu k jednání odvolacího soudu ve výši 4 612 Kč a náhrady za ztrátu času za 14 započatých půlhodin, dle § 14 odst. 3 advokátního tarifu, ve výši 1 400 Kč. Podle § 137 odst. 1, 3 o. s. ř. a § 151 odst. 2 věty druhé o. s. ř. patří k nákladům řízení též náhrada za daň z přidané hodnoty z odměny za zastupování a z náhrad, kterou je povinen advokát odvést dle zvláštního předpisu a to v aktuální výši 21 % ve výši 2 439 Kč (§ 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 235/2004 Sb., v platném znění). Celkem přiznanou náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 15 051 Kč uložil odvolací soud žalované zaplatit žalobkyni v obecné pariční lhůtě tří dnů (§ 160 odst. 1 věta před středníkem o. s. ř.), k rukám advokáta žalobkyně (§ 149 odst. 1 o. s. ř.). Nebyly zjištěny důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady nákladů řízení procesně úspěšné straně (§ 150 o. s. ř.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu Praha-západ, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se

odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Nebude-li povinnost tímto rozsudkem stanovená splněna dobrovolně a v určené lhůtě, lze se jejího plnění domoci návrhem na soudní výkon rozhodnutí či exekucním návrhem.

Praha, 10. října 2024

Mgr. Roman Fremr v. r.
předseda senátu